

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ
સેલ્સ ટેક્સ રેફરન્સ નં. ૧/૧૯૯૯

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એમ.આર. શાહ - સહી/-

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર - સહી/-

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપી શકાય?	હા
૨	રિપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની અંતિમ નકલ જોવા માગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગેનો કાયદાનો કોઈ મહત્વનો પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	ના
૫	શું તેને સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવાનો છે?	ના

=====

મહાલક્ષ્મી મેટલ ક્વોરી....અરજદાર(રો)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય, સી/ઓ. કમિશનર ઓફ સેલ્સ ટેક્સ....સામાવાળા(ઓ)

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં. ૧ તરફે સુશ્રી ગાર્ગી વ્યાસ, વકીલ વિથ શ્રી તન્વીશ યુ. ભટ્ટ,
વકીલ

રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી જયમીન ગાંધી

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એમ.આર. શાહ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

તારીખ: ૨૧/૦૬/૨૦૧૪

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એમ.આર. શાહ દ્વારા)

૧.૦. હાલનો રેફરન્સ અરજદાર વેપારીના કહેવાથી વિદ્વાન ગુજરાત સેલ્સ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નીચે મુજબના પ્રશ્નો પર અમારા અભિપ્રાય માટે આ અદાલત સમક્ષ કરવામાં આવેલ છે:

“એ. શું કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, અરજદારની પ્રવૃત્તિના પરિણામે વિવિધ વ્યાપારી ચીજવસ્તુઓ અથવા સામાન્ય વ્યવહારમાં અલગ રીતે ઓળખાતી ચીજવસ્તુઓનું ઉત્પાદન થયું છે તેવું ટ્રિબ્યુનલનું તારણ વિફૂત છે અને, તેથી, કાયદાની દ્રષ્ટિએ ટકી શકે તેમ નથી?

બી. શું કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, તારીખ ૧.૪.૧૯૮૯ ના રોજ સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૧૬) માં ઉત્પાદનની વ્યાખ્યામાં કરવામાં આવેલા સુધારાના પરિણામે, કોઈપણ પોલિશિંગ કર્યા વિના મોટા કદના અથવા રફ પથ્થરમાંથી નાના કદના રફ પથ્થર તૈયાર કરવાની અરજદારની પ્રવૃત્તિ, સુધારા પછી અસ્તિત્વમાં હતી તે મુજબ સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ સમાન ગણાશે?”

૨.૦. હાલના રેફરન્સ તરફ દોરી જતી હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧. એવું કે અરજદાર - મેસર્સ મહાલક્ષ્મી મેટલ ક્વોરી એક નોંધાયેલ વેપારી હતા અને તેમની પ્રવૃત્તિ મોટા પથ્થરો ઉત્પાદિત કરવાની અને ત્યારબાદ હેમરિંગ કરીને, વિવિધ કદના પથ્થરો તૈયાર કરવાની હતી. એવું કે તારીખ ૧.૪.૧૯૮૯ પહેલાં અને તારીખ ૧.૪.૧૯૮૯ પહેલાં તૈયાર થતી સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૧૬) માં સમાવિષ્ટ “ઉત્પાદન” ની વ્યાખ્યાને ધ્યાને લેતાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે તેમની પ્રવૃત્તિ ઉત્પાદન સમાન ગણાતી નથી. જો કે, ત્યારબાદ તારીખ ૧.૪.૧૯૮૯ થી અમલી બને તે રીતે ગુજરાત એક્ટ ૧૫/૧૯૮૯ દ્વારા કલમ ૨(૧૬) પ્રતિસ્થાપિત કરવામાં આવી હતી અને જે તારીખ ૧.૪.૧૯૮૯ થી અમલમાં આવી હતી. આવા સંજોગોમાં, પ્રતિસ્થાપિત કલમ ૨(૧૬) ને ધ્યાનમાં રાખીને સદર પ્રવૃત્તિને “ઉત્પાદન” કહી શકાય કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે અરજદારે સદર અધિનિયમની કલમ ૬૨ હેઠળ કમિશનર સમક્ષ એક અરજી કરી હતી. ગુજરાત સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૯ ની પ્રતિસ્થાપિત કલમ ૨(૧૬), જે

તારીખ ૧.૪.૧૯૮૯ થી અમલમાં આવી હતી, તેને ધ્યાનમાં લેતાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સદર અધિનિયમની પ્રતિસ્થાપિત કલમ ૨(૧૬) ની વ્યાખ્યા હેઠળ અરજદારની પ્રવૃત્તિને “ઉત્પાદન” કહી શકાય.

૨.૨. કમિશનર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા નિર્ધારણ હુકમથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ થઈને, અરજદારે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી અને વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે અરજદારની વિરુદ્ધમાં ઠરાવ્યું હતું અને સદર અધિનિયમની પ્રતિસ્થાપિત કલમ ૨(૧૬) મુજબ અરજદારની પ્રવૃત્તિને “ઉત્પાદન” કહી શકાય તેવું ઠરાવીને અપીલ નામંજૂર કરી હતી. ત્યારબાદ, અરજદારના કહેવાથી, હાલનો રેફરન્સ કરવામાં આવેલ છે.

૩.૦. અરજદાર તરફે વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ગાર્ગી વ્યાસે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે અરજદારની પ્રવૃત્તિ મોટા પથ્થરો પર હેમરિંગ / કટિંગ કરીને નાના પથ્થરો બનાવવાની છે અને તેમાં પોલિશિંગની કોઈ પ્રવૃત્તિ ન હતી અને તેથી, સદર પ્રવૃત્તિને “ઉત્પાદન” કહી શકાય નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વાસ્તવમાં કોઈ નવી ચીજવસ્તુનું ઉત્પાદન કરવામાં આવી રહ્યું ન હતું અને તેથી પણ, અરજદારની પ્રવૃત્તિને “ઉત્પાદન” કહી શકાય નહીં. તેણીએ પોતાની ઉપરોક્ત રજૂઆતોના સમર્થનમાં ૨૦૦૩ (૧૫૨) ઈ.એલ.ટી. ૩૦ (એસ.સી.) : જે.ટી. ૨૦૦૨ (૯) એસ.સી. ૬૩૩ માં રિપોર્ટ થયેલ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિ. મહાલક્ષ્મી સ્ટોર્સ ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર ભારે આધાર રાખ્યો છે.

૪.૦. બીજી તરફ, સામાવાળા રાજ્ય તરફે વિદ્ધાન એ.જી.પી. શ્રી જયમીને એવી રજૂઆત કરી છે કે વાસ્તવમાં તારીખ ૧.૪.૧૯૮૯ થી અમલમાં આવેલી સદર અધિનિયમની પ્રતિસ્થાપિત કલમ ૨(૧૬) ની વ્યાખ્યા ખૂબ જ સ્પષ્ટ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે માર્બલ અને પથ્થરના સંબંધમાં સદર અધિનિયમની પ્રતિસ્થાપિત કલમ ૨(૧૬) મુજબ, હેમરિંગ, કટિંગ, સાઈકિંગ અથવા પોલિશિંગની પ્રવૃત્તિને ઉત્પાદનની પ્રવૃત્તિ કહી શકાય. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી, જ્યારે અરજદારની પ્રવૃત્તિ પથ્થરો પર હેમરિંગ તેમજ કટિંગ કરવાની છે, ત્યારે વિદ્ધાન ટ્રિબ્યુનલે અરજદારની પ્રવૃત્તિને યોગ્ય રીતે 'ઉત્પાદન' ઠરાવેલ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વાસ્તવમાં વિદ્ધાન ટ્રિબ્યુનલે (૧૯૯૧) ૮૨ એસ.ટી.સી. ૩૧૩ (ગુજ.) માં રિપોર્ટ થયેલ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. લીના ટ્રેડર્સ ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણય પર ભારે આધાર રાખ્યો છે. તેથી, રેવન્યુની તરફેણમાં પ્રશ્નનો ઉત્તર આપવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

૫.૦. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્ધાન વકીલોને લંબાણપૂર્વક સાંભળવામાં આવ્યા. શરૂઆતમાં જ, એ નોંધવું જરૂરી છે અને અરજદારના જણાવ્યા મુજબ પણ, અરજદારની પ્રવૃત્તિ નાના પથ્થરોના હેતુ માટે મોટા પથ્થરોને હથોડી મારવાની અને કાપવાની છે. તેથી, અરજદારની પ્રવૃત્તિ માર્બલ અને પથ્થર, વિશેષ કરીને, પથ્થરોને હથોડી મારવાની અને કાપવાની છે. ગુજરાત એક્ટ ૧૫/૧૯૮૯ દ્વારા તારીખ ૧.૪.૧૯૮૯ થી અમલી બને તે રીતે બદલવામાં આવેલી સદર અધિનિયમ, ૧૯૬૯ ની બદલાયેલી કલમ ૨(૧૬) નીચે મુજબ વંચાય છે:

૧૬. “ઉત્પાદન” માં તેના તમામ વ્યાકરણ સંબંધિત રૂપો અને સમાન અર્થવાળા પ્રયોગો સહિત કોઈપણ માલનું ઉત્પાદન કરવું, બનાવવું, નિષ્કર્ષણ કરવું, એકત્ર કરવું, ફેરફાર કરવો, અલંકૃત કરવું, અંતિમ ઓપ આપવો અથવા અન્યથા પ્રક્રિયા કરવી, માવજત કરવી કે અનુકૂળ બનાવવું અભિપ્રેત છે અને તેમાં સમાવેશ થાય છે -

(એ). ઈમારતી લાકડાના સંબંધમાં, કાપવું, વહેરવું, આકાર આપવો, માપસર કરવું કે તાસવું;

(બી). કપાસિયા તેલના સંબંધમાં, ધોચેલા કપાસિયા તેલનું શુદ્ધિકરણ કરવું;

(સી). માર્બલ અને પથ્થરના સંબંધમાં, હથોડી મારવી, કાપવું, માપસર કરવું અથવા પોલિશ કરવું,

(ડી). ચાકના ગઠ્ઠાના સંબંધમાં, દળવું, પરંતુ તેમાં નિયત કરવામાં આવે તેવા ઉત્પાદન કે ઉત્પાદન પ્રક્રિયાનો સમાવેશ થતો નથી.”

૬.૦. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાને લેતાં, માર્બલ અને પથ્થરના સંબંધમાં, હથોડી મારવાની, કાપવાની, માપસર કરવાની અથવા પોલિશ કરવાની કોઈપણ પ્રવૃત્તિ “ઉત્પાદન” ની પ્રવૃત્તિ કહી શકાય. તેથી, અરજદાર તરફેની એવી દલીલ કે હથોડી મારીને અને / અથવા કાપીને પરંતુ પોલિશ કર્યા વગર મોટા પથ્થરમાંથી નાના પથ્થર બનાવવા તેને “ઉત્પાદન” ની પ્રવૃત્તિ કહી શકાય નહીં, તે સ્વીકારી

શકાય નહીં. સદર અધિનિયમની બદલાયેલી કલમ ૨(૧૬) ના તત્કાલીન સ્વરૂપ મુજબ “ઉત્પાદન” નો અર્થ કોઈપણ માલનું ઉત્પાદન કરવું, બનાવવું, નિષ્કર્ષણ કરવું, એકત્ર કરવું, ફેરફાર કરવો, અલંકૃત કરવું, અંતિમ ઓપ આપવો અથવા અન્યથા પ્રક્રિયા કરવી, માવજત કરવી કે અનુકૂળ બનાવવું થાય છે અને તેમાં (સી) માર્બલ અને પથ્થરના સંબંધમાં, હથોડી મારવી, કાપવું, માપસર કરવું અથવા પોલિશ કરવાનો સમાવેશ થાય છે. તેથી, બદલાયેલી કલમ ૨(૧૬) મુજબ માર્બલ અને પથ્થરના સંબંધમાં, હથોડી મારવી, કાપવું, માપસર કરવું અથવા પોલિશ કરવું તે “ઉત્પાદન” ગણવામાં આવે છે અને તેનો અર્થ એ થાય છે કે હથોડી મારીને, કાપીને, માપસર કરીને અથવા પોલિશ કરીને તે એક નવી વ્યાપારી પેદાશ (નાના પથ્થર) બનશે. વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કરતી વખતે, સદર વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે ખાસ અવલોકન કર્યું છે કે અરજદારની પ્રવૃત્તિમાંથી એક અલગ વ્યાપારી વસ્તુ અસ્તિત્વમાં આવશે. અમે સદર વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા લેવાયેલા અભિપ્રાય સાથે સંપૂર્ણપણે સહમત છીએ. હવે, જ્યાં સુધી અરજદાર તરફેણ વિદ્વાન વકીલ દ્વારા મહાલક્ષ્મી સ્ટોર્સ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર મૂકવામાં આવેલા આધારનો સંબંધ છે, બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ ની કલમ ૨(૧૭) ની જે વ્યાખ્યા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ વિચારણા હેઠળ હતી તેને ધ્યાને લેતાં, સદર નિર્ણય હાલના કેસની હકીકતોને અને અરજદાર દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી પ્રવૃત્તિના સંબંધમાં લાગુ પડશે નહીં. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ ની કલમ ૨(૧૭) “ઉત્પાદન” શબ્દને વ્યાખ્યાયિત કરે છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

કલમ ૨(૧૭): “ઉત્પાદન માં તેના તમામ વ્યાકરણ સંબંધિત રૂપો અને સમાન અર્થવાળા પ્રયોગો સહિત કોઈપણ માલનું ઉત્પાદન કરવું, અંતિમ ઓપ આપવો અથવા અન્યથા, બદલવું, અલંકૃત કરવું, અંતિમ ઓપ આપવો અથવા અન્યથા પ્રક્રિયા કરવી, માવજત કરવી કે અનુકૂળ બનાવવું અભિપ્રેત છે પરંતુ તેમાં નિયત કરવામાં આવે તેવા ઉત્પાદન કે ઉત્પાદન પ્રક્રિયાઓનો સમાવેશ થતો નથી.”

૬.૧. સદર અધિનિયમની ઉપરોક્ત કલમ ૨(૧૭) નું અર્થઘટન કરતાં અને તેને ધ્યાને લેતાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા ૬ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરી ઠરાવ્યું છે:

૬. ઉપર ઉદ્ઘૃત કરેલી વ્યાખ્યાના વાંચન પરથી, તે સ્પષ્ટ થાય છે કે કોઈપણ માલનું ઉત્પાદન કરવાની, બનાવવાની, નિષ્કર્ષણ કરવાની, બદલવાની, અલંકૃત કરવાની, અંતિમ ઓપ આપવાની અથવા અન્યથા પ્રક્રિયા કરવાની, માવજત કરવાની કે અનુકૂળ બનાવવાની પ્રક્રિયાઓ “ઉત્પાદન” શબ્દના અર્થ હેઠળ આવે છે. પરંતુ એ નિર્દેશ કરી શકાય કે જ્યાં સુધી તેના પરિણામે નવી વ્યાપારી વસ્તુ અસ્તિત્વમાં ન આવે ત્યાં સુધી માલમાં દરેક પ્રકારનો ફેરફાર કે માલને અંતિમ ઓપ આપવો તે ઉત્પાદન સમાન ગણાશે નહીં. હાલના કેસમાં, પ્રવૃત્તિનું ખુદ સ્વરૂપ ઉત્પાદનમાં પરિણમતું નથી કારણ કે કોઈ નવી વ્યાપારી વસ્તુ અસ્તિત્વમાં આવતી નથી.

૬.૨. આ સંજોગોમાં, હકીકતોને આધારે અને બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ ની કલમ ૨(૧૭) ની જે વ્યાખ્યા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ વિચારણા હેઠળ હતી

તેને ધ્યાને લેતાં તેમજ હાલના કેસમાં ઉપર પુનઃ ઉદ્ધૃત કર્યા મુજબની બદલાયેલી કલમ ૨(૧૬) ની વ્યાખ્યાને ધ્યાને લેતાં, ઉપરોક્ત નિર્ણય લાગુ પડશે નહીં.

૭.૦. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાને લેતાં અને ઉપર જણાવેલા કારણોસર, આ અદાલતને સંદર્ભિત કરવામાં આવેલા બંને પ્રશ્નો અરજદારની વિરુદ્ધમાં ઠરાવવામાં આવે છે અને એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે અરજદારની પ્રવૃત્તિના પરિણામે અલગ વ્યાપારી વસ્તુઓ અથવા સામાન્ય બોલચાલમાં અલગ રીતે ઓળખાતી વસ્તુઓનું ઉત્પાદન થયું તેવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં સદર વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે કોઈ ભૂલ કરેલ નથી અને તારીખ ૧.૪.૧૯૮૯ ના રોજ સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૧૬) માં ઉત્પાદનની વ્યાખ્યામાં કરવામાં આવેલા સુધારાના પરિણામે, હથોડી મારીને અને કાપીને, કોઈપણ પોલિશિંગ વગર મોટા કદના ખરબચડા પથ્થરમાંથી નાના કદના ખરબચડા પથ્થર તૈયાર કરવાની અરજદારની પ્રવૃત્તિ સુધારા પછીના સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ સમાન ગણાશે એવું ઠરાવવામાં સદર વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે કોઈ ભૂલ કરેલ નથી.

૮.૦. આ સાથે, હાલના રેકૉર્ડ્સનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

સહી/-

(એમ.આર. શાહ, ન્યાયમૂર્તિ)

સહી/-

(કે.જે. ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====